

OLERTI

Iru illabeteroko Aldizkaria
Suplemento poético de KARMEL

ZUZENDARI: AITA ONAINDIA — LARREA (ZORNOTZA)
BANATZAILLE: X. P. ALBIZU — BILBAO

III GN. URTEA

1961

URTARRILLA-EPAILLA

OLERTIA GORETSI

Olerkaria, geienik, zokoratu samar egon oï da, naizta ori merezi ez; eta ez gero gure artean bakarrik, zabarkeri au mundu guztian somatzen dogu. Gaur, alan be, aintzat artzen dala esan bear aren balioa, bai gurean, bai erbesteetan. Gurean, aldizkari onen bitartez oraintsu eratu ta ospaturiko jai zuzpergarria lekuko. Baiña gaurkoz ez nagokio oneri, Suezia'ko Akademi'k Nobel saria deritxola urtero antolatzen dauan munduko idazlari guztien urteko zein-geiagokari baiño.

Joan dan urteko saria (1960), au da, Nobel-saria, Saint Leger prantses olerkariak jaso dau. Irurogeta amairu urte ditu egiñik; Mistral'ek, 1904'an, sari berberori irabazi ebanean euka-

zan baiño bat gitxiago. Bere idazlanak Saint John Perse izen-ordez izenpetu izan ditu, mundu guztiko bigarren guda ezkerreko, geierik beintzat Washington'en bizi da. Jaso dauan saria 225.896 koroe; milloi bi ta erdi baiño geroago, laurlekotan.

Alexis Saint Leger Guadalupe'ko prantse-ugartean jaio zan, 1887'an; baiña Prantziin egin ebazan gaztetxotik bere ikaste ta enparau eskola azi-orraziak. Ikas-karrera amaitu ondoren, diplomatikuko arazoetan jarduna dogu, olerkari legeroago gailendurik. 1932'garrenean geznari izentau eban Prantzi'ko gobernuak, gero kan- tziller. Azken gerratean, eta batez be doizte gudarozteak Prantzi artu ebanean, Vichy' jaurlaritzak, ots, Petain'ek, Washington' geznari, enbaxadore aukeratu eban; baiña berak arazo orri, artu bearrean, uko egin eutsor eta Ipar-Amerikara aldaturik, an geratu zegoenez, oraindiño be an emonik urteko egunak geienak.

Bere ele-eder lanak diplomatikuko ikastealder batera asi ebazan. Eta Perse'k idatzitako lan lenena "Anabasis" dogu, Nobel saria irabes dauana. Poema epiku luze bat da berau, 1924 argitara emona, ta T. S. Eliot'ek ingelesera Lindegren olerkariak suekar izkerara itzuli Garai aretako irizlariak goraipe-laiñotan agertu eben mundu ikasiaren begi aurrean. Gero go beste bilduma asko idatzi ta argitaldu dau «Vents» (1946), «Exil» (1944), «Amer» (1945), «Eloges», «La gloire des rois», ta abar.

Eskuraturiko sariaren barri izanik, Leger' azaldu eban: "Sari au ez daukat neuri egindako ohoretzat bakarrik, geiago esan nai dau, olerkariari egin yakon goratzarre ta ordainketa berezia dozue. Ele-ederrezko Nobel saria olerkari emona izan da batez be, azken urteotan esorako Boris Pasternak'i ta Salvatore Quasimodo'ri. Niretzat adierazgarri benetan, ta saria

ebanaren gogo-asmoari osoan dagokiona; berek, bada, olertia koroatzean, bururakizun-ze- maiko doaiak batez be goretsi, sendotu ta ziurta- zate nai ebazan. Eta gaurko Nobel Akademik- zateletasuna itxartu ta txinpart goriz ixio nai- zate, egungo joera ta egikera, erderaz esan, tek- nika barrien aurrerapenaren bidez jausi ta on- dora amildu ez dedin: ondoratze au bai litza- zate arimarentzat benetako galpena".

Sarituak beste bein be, barren-poza adieraz- teko antza, onela iñotsen bere adiskideai: "Po- zaren nago elertiagaitik. Biotz-agur txorta lez, goratzarre bikaiña opatu deutsoe gizon orreik. Nire eretxiz, sari au bein baten geiago eskiñi zana, txit esankor dogu. Nunnai gai-giroa bes- erik sumatzen ez dogun garai onetan, Estokol- mo'ko Jakintz-Akademi olertia ta gizona osotu mirik axolatzen dan giza-zaletasuneruntz doa- la, argi be argi dakust".

Zintzo ta egiti-zurrean, olerkari oneri buruz au autortu bear, saria jasotorduan ba-ditula al- dezkoak, bere ditunak, bai ta nunnaitik jagi oi diran esameslari aurkakoak be. Zergaitik ete sarigarri? Zer ikusi txanbelin ta lillurakor eder- saillean? Perse'n zerk eraginda, zein lits apar- teño, zein ertz berezi izan dau begipean Akade- mi orrek saria emotorduan? Onela iragarri edo azaldu dabe maikoak euren sari emon zioa, errazoa: "Saria eskuratu dautsagu, batez be, bere olertia goi-egazkadaz gorenengo eta iru- dimen gogorazleduna dalako; eta, bidenabar, poesi orrek, ikuspen zoragarri antzo, geure al- diko egoera bai dausku erdi agiri jarten". Ba- zateletat au, esan bitxia besterik ez da. Perse'k ez ei dau, bere lanik onenetan be, gaur egune- ko jardun-egoerari buruzko gaietan zer ikusi- rik; ortariko lits, margo, xeetasun edo so-alder- dirik ez ei dakarsku bere irudimen ugarizko lanetan. Beste batzuk, maikoak Perse'n olerkia- ren barne-muiñeraiño jo ta aren mamin garran-

tzitsua ulertzera eldu ete diran itaunka dagoz.
 Zin-zinenez esan, olerkari Nobel sari aundiz go-
 retsi au baiño gure alditik urriñago nekez inor
 aurkituko. Ikuspen eta ikus-antz lausotan da-
 bilkigu ibilli be; arnas aundiko idazkera dau-
 ta iragarle antzean, asmamen-joku ta ezkutuko
 ikusi-makusi biurritz iragazia. Asmo, irudikizun
 ta gogai, alkarren jarraiko naspil zurbillean da-
 gerkuz bere zoroaldialk oro; baiña beste olerka-
 ri guen askok egin izan dauanez, onek ez dau-
 ku olango errien arteko biotzetiko aitze maite-
 korrik eskintzen, ez erakusten, ezta gogo zindo-
 ko gizaseme guztiak osoturiko batasunik buru-
 razo be. Ertzez-ertz dabil, bere mundutik. Izan
 nai dau, ta ba-da izan be, munduaren barna-
 dirdira ta mamin-agerpide sorgiña; baiña berek
 asmautakoarena aurki, ezezagun ta ezkututsu
 olerkariak bere itz-jolasez une bakoitzean sorta-
 daroana.

Saint Leger'en olerkiak ez dauku mundua
 ez giza-barrena agiri-erazten oneik dabean ke-
 ka, auzi, egon-ezin ta buruaustez, sakon ta giza-
 bizitzak berberak dakazan berotasun ta gora-
 naiz beterik. Onen mundua besterik dozu: tri-
 arrotz, ikuskari, zugatz ta igalez ornidua, itxaso
 ta ugartez ugari, ta oneitan izaki ta sorkari be-
 kanak eurrez, basamortuan arri biurturiko ira-
 diak gizaldien ondaretik, urrats-nagi, gurego-
 nantz datozela dirudienak; mundu lillurago-
 rria egiaz, lurralde barriak txori-luma artean
 argitara jalgitzen diranekoa. Auxe dogu Saint
 John Perse'n olerki-lana lurbirako izkuntzarik
 geienetara itzulia noski.

Egun baten itandu ei eutsoen: "Ta, zelan
 doia zure olerki nagusi Apokalipsi?" "Ez dago
 olako poemarik. Ez dauzat siñisten Apokalip-
 si'ri. Bein bakarrik uts egin eban nire adiskide
 Paul Valéry'k, gizabide ta aurrerapenak ilka-
 dirala esan ebanean, ain zuzen".

Auxe izan zan Nobel saridunaren erantzuna,
 Perse'k galdu eban, beste askotxoren antzera,
 baiña prantses olerkari aundi arek Gabon
 argia; bein baiño sarriago jarduna dozu
 Claudel bere adiskide kutun Saint John Per-
 se'ri barriz be federako bidea erakusten, baiña
 ez dago oraindik ogeigarren gizaldiko ja-
 kintzale ta olerkari Jainkoagana biurtuen erren-
 tzean.

O.